

Könyvtár a megyeházán

Remek, telitalálható cím: *Könyvtár a megyeházán*. Még a nem különösebben irodalmár hajlamú-műveltségű olvasó is Jókaira, Mikszáthra, Tolnaira, Krúdyra vélheti alludálóknak. Hangulata, asszociációs holdudvara van a címnek, és ami még nagyobb csoda, a cím igaz is. Azt mondja, azt jelöli meg, amit, amiről a könyv valóban szól. De a holdudvar is igaznak bizonyul: nemcsak könyvtártörténeti értekezés, nemcsak igen fontos kútfő, illetve forrásközlés, nemcsak szakmai jellegű dolgozat Gerő Gyula könyve, hanem irodalmi, nem túlzás a szó, szépirodalmi remeklés is, élvezetes, vonzó, friss, hangulatos olvasmány is.

A karcsú kötet alcíme így hangzik: Napló, dokumentumok és kommentárok az 1950-es Kaposvári Városi Olvasóterem rövid életéről-életéből. Igen pontos meghatározás. A Kaposvári Városi Olvasóterem, hivatalosan a Kaposvári Körzeti Könyvtár 100. alapkönyvtára 1950. április 5-étől mintegy három hónapon keresztül működött a megyeháza földszintjén, két teremben. A könyvtárat, más megfelelő, „igazi” könyvtár Kaposváron nem lévén, az akkor huszonöt éves fiatalember, Gerő Gyula gründolta, övé volt az ötlet, a kijárás, végül a könyvtár vezetése, működtetése, a benne folyó munka nemcsak dandárja, de teljes egésze is. Gerő Gyula akkoriban naplót is írt. No, természetesen nem az utókornak, az örökkévalóságnak, egyáltalán a nyilvánosságnak szánt naplót, hanem csak saját magának szólót, emlékeztetőt, a „napok hordalékát” magába foglalt. Ebben a naplóban persze sorra-rendre nyomon követhető, mikor, miért, hogyan merült fel a könyvtáralakítás gondolata, hogyan került sor annak megvalósítására, kik támogatták, kik elleneztek (és miért) azt, milyen lett azután a „könyvtár a megyeházán”, kik jártak bele, mit találtak ott, mit szerettek volna, miket kértek ki a könyvtárostól, mit kaptak meg, mennyire voltak elégedettek vagy épp ellenkezőleg, milyen munkafolyamatokat végzett ott Gerő Gyula, hogyan vélekedett olvasóiról, hivatali feletteseiről, hogyan látta ezt az egészet, milyen remények, milyen tervek táplálták, foglalkoztatták, hogyan teltek napjai stb. Mint minden igazi napló, ez a Gerő Gyula-féle is igen változatos és sokszínű: vannak csak címszórzerűen rögzített feljegyzések is benne, vannak szépen kidolgozott részei, passzusai is, akadnak benne ma már szinte megfejthetetlen utalások és olyan beszámolók is, amelyek önállóan is megállnák a helyüket, objektív ténymegállapítások, tárgyyszerű felsorolások és faktum brutumok csakúgy lelhetők benne, mint szubjektív, sőt lírai vallomások, stb. Az olvasó sokszor úgy véli, vélheti, ez a napló önmagában is „megérte”, már csak ezért is érdemes volt kezébe vennie a kötetet. Ám Gerő Gyula korántsem érte be a napló közzétételével. Egyrészt bőszégesen kiegészíti a naplószöveget korabeli dokumentumok közzétételével. Leveleket, persze hivataliakat ad közre, újságcikkeket „vág be” a naplósorok közé, dokumentálja azt amit elmond, „hitelesíti” illetve ellenpontozza a naplóban rögzítetteket, egyúttal ékes példáit nyújtja a korabeli hivatalosságnak, annak, hogy miként működött akkor és ebben az ügyben (is) a bürokrácia, a fenntartók, a minisztérium, a szakma. De naplón

és dokumentumokon túl kommentárokat is közöl a könyv. A szerző mintegy keretbe foglalja, elhelyezi, tájolja naplóját és dokumentumanyagát. Mai, érett tapasztalatai bázisán és eszközkészletével értelmezi a korabeli szövegeket. Úgy is, hogy korbá, körülmények közé, speciális koordináták vonalhálózatába illeszti őket, de úgy is, hogy megmagyarázza a ma már nehezen vagy sehogy se érthető allúziókat, utalásokat, feloldja a neveket, megmagyarázza a fogalmakat, elmondja min és mit volt szokás érteni akkor, minek mi volt a jelentősége, súlya stb. Igazi triptichon így a kicsiny kötet, ám a három rész nem elkülönülten áll egymás mellett vagy után, hanem szerves összefonódottságban, egymásra rétegezve. Hogy ez mekkora segítség az olvasónak, talán mondanom sem kell. De igen erősen hozzájárul a könyv irodalmiságának kidomborításához is: dokumentumpróza, lírai vallomás, esszészerű értelmezés együtt és egyszerre valósulnak meg a mű lapjain, és korántsem mindig úgy, hogy a műfaj (napló, dokumentum, kommentár) eleve megszabná az esztétikai minőséget (hisz néha a naplórészlet a száraz tényközlés, a kommentár a líra, a dokumentum a szürrealista vízió, de minden leosztás végigpermutálható, többszörösen is).

Első helyen természetesen könyvtártörténeti szakmunka a Könyvtár a megyeházán. Talán a legjobban dokumentált, leghitelesebb és legsokoldalúbban feldolgozott kismonográfia egy könyvtár történetéről, ami valaha is magyar nyelven született. (Ebben persze szerencsés és szerencsétlen körülmények egyaránt kezére jártak Gerő Gyulának. Hisz igen rövid időről, három hónapról van mindössze szó, meg persze arról is, hogy a feldolgozás, a kismonográfia írója azonos annak hőisével, hogy a múltat a szerzőnek nem úgy kellett rekonstruálnia mint más könyvtártörténet-íróknak stb.) Persze, ismerjük el, gyengébb, kevésbé tökéletes művel Gerő Gyula nem is jelentkezhetett. Hisz ő az, aki – immáron igen hosszú ideje és fölötte nyomatékosan – könyvtártörténet-írásra buzdít, könyvtártörténet-írást követel kollégáitól, nem állhatott elő tehát mással, mint egy paradigmát teremtő-képviselő írásművel.

És hát előállt, példát adott. Sokfélélt, sokfelé mutatót, mint az eddigiekből ki-derülhetett. Példát a pontosságra, az egzaktyságra, a forráskezelés mikéntjére, annak komplettiségére, a kútfőkritikára (ld. kommentárok!), a sokoldalúságra, a sokműfajúságra, a feldolgozás mélyenszántó voltára. És, ha tán nem is mindenkinek, de arra is, hogy a tudományosság és szakszerűség éppen nem zárja ki (ha meg nem követeli is feltétlenül) az olvasmányosságot, érdekességet, szépírói veilleitást. Arra természetesen nem példa Gerő Gyula könyve, hogy miként lehet egybe, egységbe foglalni egy pályát, egy életutat. Mert hisz ennek a könyvnek olvasói egyszerre gyönyörködhetnek egy nagyon fiatal és lelkes, angähender könyvtáros önkéntelenül is kirajzolódó portréjában, és egy érett, a szakma legnagyobbjai közé tartozó old grate man könyvtáros szakmai bravúrjaiban. Ilyesminek a létrehozása csak keveseknek, igen keveseknek adathatik meg. A Gerő Gyuláknak. (VK)

Gerő Gyula: Könyvtár a megyeházán. Válogatott fejezetek kudarcaim történetéből 1. Somogyi könyvtártörténeti füzetek 4. Kaposvár, 2002.

Olvastad már?

Könyvajánlások gyerekszemmel

Különleges könyvvvel találkozhat az olvasó, ha kezébe veszi az *Olvastad már?* című kötetet. Napjainkban, amikor annyit hallani a számítógép, a televízió veszélyeiről, az olvasás háttérbe szorulásáról, reményt adhat az a kötet, amely 10–14 éves gyerekek olvasással kapcsolatos élménybeszámolóit tartalmazza. A szentendrei Pest Megyei Könyvtár 2001 tavaszán, az Olvasás Évének jegyében pályázatot hirdetett a megye 10–14 éves gyerekei számára, hogy írjanak olvasmányélményeikről, olyan szépirodalmi alkotásokról, amelyeket jó szívvel ajánlanak társaiknak. 51 településről mintegy 200 pályamű érkezett be, melyeket dr. Nagy Attila olvasáskutató, a Magyar Olvasástársaság elnöke értékelt. A legkiemelkedőbb alkotásokból állították össze ezt a kötetet, amelynek a végén felsorolásszerűen a pályázók további könyvajánlásai is megtalálhatók. Olyan pályázatok is bekerültek az összeállításba, amelyek ugyan nem feleltek meg mindenben a kiírási feltételeknek – életkor, műfaj –, de mint kiemelkedő élménybeszámolók nem maradhattak ki a válogatásból.

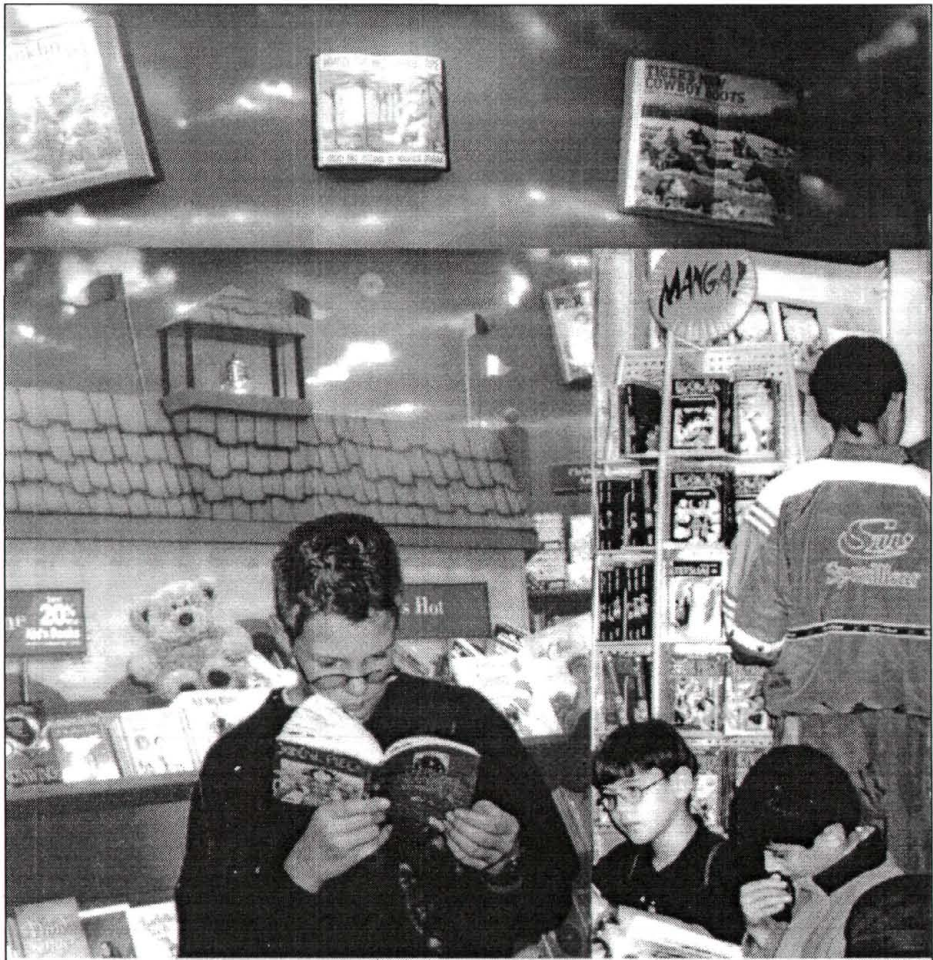
Az írások változatos képet mutatnak az életkori, érdeklődésbeli stb. sajátosságoknak megfelelően. A többnyire 1-2 oldalas, illusztrált írások között iskolai kötelező olvasmányok, klasszikusok – olyan könyvek, amelyek már több generációnak voltak kedvencei – éppúgy helyet kaptak, mint újdonságok, a szerzők között pedig hazaiak és külföldiek egyaránt megtalálhatók. Arany János Toldija, Dumas A három testőr című regénye, Gárdonyi Gézától az Egri csillagok, Homérosztól az Odüsszeia éppúgy szerepelnek az élményt adó szépirodalmi alkotások között, mint Molnár Ferencről A Pál utcai fiúk, Fekete Istvántól a Tüskevár, Shakespeare Rómeó és Júliája vagy Roald Dahl Danny, a szupersrác című regénye. A könyvek között akad néhány, amelyről több beszámoló is született, és amelyekről természetesen más-más szempontból írtak a szerzők, hiszen ugyanabban a történetben mindenkit más-más ragad meg. A két Lotti története az egyik pályázónak éppen azért tetszett, mert neki is van ikertestvére, a másik pályázónak viszont éppen ellenkezőleg, mert neki nincs testvére, de gyakran elképzeli, milyen is lenne, ha nem egykeként élne. A pályázók egyikének a szülők ajánlották a könyvet, másikuk a padláson találta vagy éppen a színházban látott előadás ösztönözte a mű elolvasására. Többen azzal kezdik beszámolójukat, hogy korábban nem szerettek olvasni, de az adott könyv megszerettette azt velük. Hogy mi ragadja magával a gyerekeket? Az időutazás, a régi korok, a kalandok, a nagy jellemek, a hősök, az emberi jóság és gonoszság, a barátság, a saját életükhöz való hasonlóság, az állatokkal kapcsolatos történetek és nem utolsósorban a humor. Visszatérő motívum a hőssel való azonosulás. A lányoknál kedveltek Kertész Erzsébet regényei, amelyeknek nőalakjaival könnyű azonosulni, de éppoly természetesen képzelik magukat Fehér Klára hősnője vagy a kanadai, szeplős Anne helyzetébe. A fiúk inkább

a kalandos történeteket kedvelik, de a lányok között is akad, aki A kőbaltás emberért rajong. A gyerekeknek ugyanabból a könyvből más-más a kedvencük: van aki Nemecekért rajong, míg másnak Boka a legkedvesebb szerepelője A Pál utcai fiúkból. Van, akinek azért tetszik egy könyv, mert jó véget ér, másnak éppen ellenkezőleg, mert nem végződik heppienddel. Az Abigél anyai ágon öröklődve nemcsak az anyukának és az anyai nagymamának jelentett élményt, de a kislány is éppolyan élvezettel olvassa, sőt azt is megjegyzi, hogy a könyv sokkal nagyobb élményt okozott, mint a film.

A gyerekek általában részben vagy egészében ismertetik a cselekményt, de megosztják azokat a gondolatokat, érzéseket is, amelyeket a mű kiváltott belőlük, tehát magát az élményt. Akad, aki kedvcsinálóként idéz is a könyvből. Szórakoztató, izgalmas és tanulságos, leginkább ezekkel a szavakkal jellemzik a könyveket. A fogalmazásmódban sok esetben felismerhető az iskolás stílus, mintha dolgozatot írna a pályázó, aki az irodalomórán szerzett ismereteket is beleszövi írásába. Akadnak olyan írások, ahol a lelkesedés, az olvasás szenvedélye, az élmény átütő ereje szinte rabul ejti az olvasót. Az egyik ilyen A láthatatlan emberről szóló írás, amelyben a pályázó szenvedélyesen átéli és értelmezi a történetet, de a Kincskereső kisködmön olvasása okozta óriási élmény is magával ragadja az embert a beszámolót olvasva. A Harry Potter-könyvekről népszerűségük okán több pályamű is olvasható. A gyerekeket leginkább az izgalmas, fantáziadús történet, a humor, a hőssel való azonosulás lehetősége ragadta magával. A szépirodalom mellett egy biológiai tárgyú ismeretterjesztő kötet ajánlása is helyet kapott az összeállításban. Íróját a könyv érthetősége, humora ragadta meg leginkább, és a kötetet, amelynek segítségével sikerült biológiából az addigi négyes érdemjegyét ötösre javítania, lelkesen ajánlja mindenkinek.

A beszámolókból tehát felbukkannak mindazon jegyek, amelyek az olvasást oly fontossá teszik: a különféle helyzetek, érzelmek átélése, a másokkal való azonosulás, a magunkra ismerés lehetősége, önmagunk jobb megértése, önismeretünk fejlesztése és az ismeretszerzés. Figyelemre méltó a kötet, hiszen ezúttal nem felnőttek, hanem gyermekek ajánlják kortársaiknak emlékezetes élményt nyújtó olvasmányukat, és nemcsak az olvasásra buzdítják egymást, de a választást is megkönnyítik. Egymásnak ajánlják még többek között Jókai Mór, Charles Dickens, Lázár Ervin, Mark Twain, Rejtő Jenő műveit, Tolkien Babóját vagy Milne Micimackóját. Egyikük az olvasást még nem kedvelőknek elsősre mindenképpen vékony, nagybetűs, sok rajzzal kísért könyvet ajánl.

Tóth Andrea

OLVASTAD MÁR?

